

POSTANOWIENIE

Dnia 9 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie skargi M. R. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 22 marca 2019 r., sygn. akt [...], wydanego w sprawie

z powództwa Miasta [...]

przeciwko M. R.

o wydanie nieruchomości i zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 października 2020 r.,

1) odrzuca skargę

**2) zasądza od skarżącego na rzecz Miasta [...] kwotę 1800
(jeden tysiąc osiemset) zł z tytułu
kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 10 stycznia 2018 r. Sąd Rejonowy [...] oddalił powództwo Miasta [...] przeciwko pozwanemu M. R. o wydanie bliżej opisanej nieruchomości i zasądzenie od pozwanego kwoty 13.407,29 zł z ustawowymi odsetkami za

opóźnienie z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z tej nieruchomości. Po rozpoznaniu apelacji powoda, Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 22 marca 2019 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że nakazał pozwanemu wydanie powodowi opisanej nieruchomości w terminie do dnia 31 marca 2019 r. i zasądził od niego kwotę 12.868 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie; oddalił powództwo i apelację powoda w pozostałej części.

W związku z wniesieniem przez pozwanego M. R. w dniu 5 listopada 2019 r. skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem opisanego prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego należy przypomnieć, że przedmiotem badania w postępowaniu zainicjowanym tym nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, jest niezgodność z prawem prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie. Ocena zasadności skargi dokonywana jest przez Sąd Najwyższy przy zastosowaniu autonomicznego pojęcia bezprawności, zgodnie z którym orzeczeniem niezgodnym z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. jest orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, Nr 1, poz. 17 i z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007, Nr 2, poz. 35 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., Sk 4/11, OTK-A 2012/8/97, Dz. U. 2012, poz. 1104). Orzeczenie Sądu Najwyższego uwzględniające przedmiotową skargę nie wzrusza przy tym objętego nią prawomocnego orzeczenia, lecz stanowi prejudykat niezbędny do dochodzenia od Skarbu Państwa naprawienia szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

Ze względu na nadzwyczajny charakter tego środka prawnego oraz jego funkcję, wszystkie wymagania wymienione w art. 424⁵ § 1 k.p.c. (konstrukcyjne) powinny być przytoczone samodzielnie, niezależnie od innych, w związku z czym skarga niespełniająca któregokolwiek z nich dotknięta jest tzw. brakiem istotnym, nienaprawialnym w trybie właściwym dla usuwania braków formalnych i podlega odrzuceniu *a limine* na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c.

Do tej kategorii wymagań należy uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Uwzględnienie bowiem skargi i stwierdzenie, że prawomocne orzeczenie jest niezgodne z prawem, ma charakter prejudykatu, gdyż stwarza możliwość dochodzenia od państwa odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez jego wydanie. Spełnienie tego wymagania polega na wskazaniu rodzaju i rozmiaru szkody. Wywód ten powinien także zawierać informację dotyczącą czasu jej powstania i określać związek przyczynowy z wydaniem orzeczenia niezgodnego z prawem. Nie jest spełnieniem tego wymagania odwołanie się do szkody niesprecyzowanej kwotowo, hipotetycznej, czy też mogącej powstać w przyszłości (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05, OSNC 2006 Nr 1, poz. 16, z dnia 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 141 i z dnia 27 października 2005 r., V CNP 28/05 nie publ.).

Skarżący podniósł w skardze, że „wysokość szkody odpowiada co najmniej wysokości kwoty 12.868 zł zasądzonej przedmiotowym wyrokiem, niezależnie od kwot zasądzonych i ściąganych z tytułu kosztów procesu i pokrycia wydatków Skarbu Państwa w sprawie sądowej” wskazując równocześnie, że na bieżąco będzie składał dokumentację „aktualizującą wysokość szkody”. Nie wskazał, aby na podstawie przedmiotowego wyroku prowadzono przeciwko niemu egzekucję, nie przedstawił także w tym zakresie żadnych dowodów. Powyższe twierdzenia nie mogą być uznane za spełnienie wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. Wskazywane przez skarżącego pasywa w jego majątku wynikające z tytułu wykonawczego, którym jest zaskarżone orzeczenie, nie stanowią szkody uzasadniającej odpowiedzialność państwa; taka szkoda powstanie dopiero po wykonaniu tytułu, czyli po wyjściu z majątku skarżącego kwoty objętej tytułem (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2010 r., III CNP 48/10, nie publ.). Podkreślić przy tym należy, że jest to wymaganie konstrukcyjne skargi, a więc nie może być skutecznie uzupełnione. W chwili wnoszenia skargi szkoda musi już istnieć, co oznacza, że nie wystarczy zagrożenie jej wystąpienia, czy nawet pewność co do tego, że zostanie wyrządzona (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2006 r., II CNP 13/05, OSNC 2006, Nr 6, poz. 110). Uzupełnienie tego konstrukcyjnego braku przy piśmie

z dnia 23 grudnia 2019 r., w którym skarżący powołał się na wystąpienie szkody w kwocie 868 zł odpowiadającej dokonanej przez niego wpłacie tytułem spłaty należności głównej oraz na prowadzone postępowanie egzekucyjne, nie było więc skuteczne.

Skarga nie spełnia również wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., polegającego na przeprowadzeniu umotywowanego wyводу prawnego wykazującego, że w sprawie nie przysługuje skarżącemu jakikolwiek inny, niż wniesiona skarga o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem, środek zaskarżenia prowadzący do zmiany lub uchylecia wyroku objętego rozpatrywaną skargą. Nie chodzi tu przy tym tylko o skargę kasacyjną lub skargę o wznowienie postępowania, ale także o inne środki prawne pozwalające na zmianę lub uchylecie postanowienia, ewentualnie służące pozbawieniu lub ograniczeniu wykonalności orzeczenia. Wśród tych środków należy wymienić m.in. powództwa opozycyjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2008 r., V CNP 199/0), powództwo oparte na art. 138 k.r.o. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2009 r., I CNP 91/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 85) oraz zwykłe i szczególne środki prawne przysługujące w postępowaniu nieprocesowym, przewidziane w art. 523, 539-543, art. 550 § 2, art. 577, 614, 678, 679 i art. 690 § 2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 140).

Z dniem 4 kwietnia 2018 r. ustawodawca wprowadził do polskiego systemu prawnego kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci skargi nadzwyczajnej, której celem jest eliminacja prawomocnych orzeczeń naruszających zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP albo w sposób rażący naruszających prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art. 89 i nast. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. z 2018 r. poz. 5 z późn. zm. - dalej „ustawa o SN”). Skarga ta może być wniesiona w terminie 5 lat od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 89 § 3 ustawy o SN), przy czym w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy o SN może służyć podważaniu prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych przed wejściem tej ustawy w życie, lecz po dniu 17 października 1997 r. (art. 115

§ 1 ustawy o SN). Uwzględnienie skargi nadzwyczajnej - zgodnie z art. 398¹⁵ i 398¹⁶ k.p.c. w związku z art. 95 ustawy o SN - prowadzi do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania albo do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy na nowo co do istoty sprawy, a więc do eliminacji przyczyny „szkody judykacyjnej”, której powstanie zarzuca skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

Biorąc pod uwagę, że przyczyny uwzględnienia skargi nadzwyczajnej są zbieżne z przyczynami uwzględnienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy o SN), a także uwzględniając unormowanie zawarte w art. 89 § 4 ustawy o SN, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że poczynawszy od dnia 4 kwietnia 2018 r. strona wnosząca skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, wypełniając obowiązek nałożony w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., musi wykazać, że złożyła do uprawnionego organu wnioski o wniesienie skargi nadzwyczajnej i nie został on uwzględniony. Niewykazanie tej okoliczności powoduje odrzucenie skargi na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, Nr 12, poz. 121, i z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, nie publ.).

W rozpoznawanej sprawie skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem została wniesiona w dniu 5 listopada 2019 r., a zatem już pod rządami obowiązującej ustawy o SN. Skarżący oświadczył, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, ponieważ brak ustawowej podstawy wznowienia postępowania, a z uwagi na wskazaną przez powoda wartość przedmiotu sporu (17.109,00 zł) zaskarżone postanowienie nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną. Skarżący wskazał także, że zgodnie z jego aktualną wiedzą na dzień wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, Rzecznik Praw Obywatelskich nie wniósł w imieniu pozwanego skargi nadzwyczajnej do Sądu Najwyższego ani nie wydał formalnego postanowienia odmawiającego złożenia skargi.

Przyjmując nawet, że z powyższych twierdzeń skarżącego wynika, że zwrócił się do uprawnionego podmiotu (art. 89 § 2 ustawy o SN) o wniesienie skargi nadzwyczajnej, zauważyć należy, że dopiero negatywna ocena podmiotu uprawnionego do wniesienia skargi nadzwyczajnej i wynikająca z niej obiektywna niemożność - z punktu widzenia strony - uchylecia lub zmiany prawomocnego orzeczenia w drodze skargi nadzwyczajnej otwiera drogę do żądania stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a w dalszej perspektywie do dochodzenia odszkodowania od Skarbu Państwa (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, Nr 12, poz. 121, z dnia 31 stycznia 2019 r., II CNP 65/18, nie publ., z dnia 19 lutego 2020 r., II CNP 51/19, nie publ., z dnia 20 maja 2020 r., I CNP 10/19, nie publ. i z dnia 16 lipca 2020 r., I CNP 5/20, nie publ.).

Na uwzględnienie nie zasługiwał także zawarty w skardze wniosek o zawieszenie lub odroczenie rozpoznania skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi nadzwyczajnej. Nawet gdyby uznać, że skarżący złożył wniosek o zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 lub 3 k.p.c., z materiału sprawy nie wynika, by obecnie toczyło się postępowanie cywilne albo postępowanie administracyjne, którego wynik stanowiłby kwestię prejudycjalną dla postępowania skargowego (art. 177 § 1 pkt 1 i 3 k.p.c.), a z tokiem takiego postępowania nie może być zrównane oczekiwanie na wyrażenie przez legitymowany organ stanowiska co do wniesienia skargi nadzwyczajnej. Należy ponadto zauważyć, że wśród podstaw zawieszenia postępowania kasacyjnego (art. 398¹² k.p.c.), a odpowiednio także postępowania wywołanego wniesieniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹² k.p.c.), nie ma przyczyn określonych w art. 177 § 1 pkt 1 i 3 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2020 r., I CNP 5/20, nie publ.).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 424⁸ § 1 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz przeciwnika skargi, który wniósł w terminie odpowiedź na skargę, orzeczono na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust.5 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości

z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych
(tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

jw